

ISSN 2307-9533

9 772307 953006 03

Агрономія і біологія

Вісник

Сумського
національного
аграрного
університету

Науковий журнал

2014

3(27)

Суми-2014

Видається з 1996 року
Засновник і видавець
Сумський національний
аграрний університет
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 8217 від 16.12.2003 р.

ВІСНИК СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
Виходить 12 разів на рік

Редакційна рада

Ладика В. І., д.с.-г.н.,
професор, академік НААНУ,
головний редактор;

Маслак О.М., к.е.н., доцент,
заступник головного
редактора;

Данько Ю.І., к.е.н., доцент,
відповідальний редактор;

Фотіна Т.І., д.вет.н.,
професор,

Подгаєцький А. А., д.с.-г.н.,
професор;

Соколов М.О., д.е.н.,
професор;

Тарельник В.Б., д.т.н.,
професор

Редакційна колегія серії

Власенко В.А., д.с.-г.н.,
редактор (СНАУ);

Жатов О.Г., д.с.-г.н.,
професор (СНАУ);

Злобін Ю.А., д.б.н., професор
(СНАУ);

Кожушко Н.С., д.с.-г.н.,
професор
(СНАУ)

Подгаєцький А.А., д.с.-г.н.,
професор (СНАУ);

Харченко О.В., д.с.-г.н.,
професор (СНАУ);

Мельник А.В., д.с.-г.н., доцент
(СНАУ);

Коваленко І.М., к.б.н., доцент
(СНАУ);

Жатова Г.О., к.с.-г.н., доцент
(СНАУ);

Єрмішин О.П., д.б.н.
(Беларусь);

Уваров Г.І., д.с.-г.н., професор
(Росія);

Мен Фанхуа, к.с.-г.н. (Китай);

Захарченко Е.А., к.с.-г.н.,
доцент – відповідальний
секретар (СНАУ)

Серія "Агрономія і біологія"
Випуск 3 (27), 2014

БОТАНІКА

Горковенко Л., Осецький С., Спасовський Ю., Сємагіна Р. Перспективний для інтродукції в Поліський та Карпатський регіони північно-кавказький вид – тонконіг довголистя <i>Poa longifolia</i> Trin.	3
Кирничисин О.Р. Насіннева продуктивність <i>Primula Veris</i> L. у фітоценозах заходу України	7
Коровякова Т.О. Оцінка можливості використання фіторізноманіття заплавних лук р. Псел (Сумська обл.) в ландшафтному дизайні.....	10
Бєлан С.С. Онтогенетична структура популяцій рідкісного виду <i>Gladiolus tenuis</i> на градієнті фенісичальної дигресії заплавних лук (Сумський геоботанічний округ)	20

ЗАХИСТ РОСЛИН

Бортник Т.С., Рожкова Т.О., Татарінова В.І., Бурдуланюк А.О. Видовий склад збудників альтернаторіозу насіння пшениці озимої у Лісостепу України	25
Лихочвор В.В., Ровна О.В. Вплив протруйників насіння на формування продуктивності льону олійного в умовах Західного Лісостепу.....	29
Шевага Г.М., Кирик М.М., Гунчак В.М., Філімонова А.Г. Візуальна діагностика виявлення вірусних хвороб картоплі	33
Бабаянц О.В., Неплій Л.В., Гораш А.Ф., Терновий К.П. Хімічний захист картоплі від фітофтори (<i>Phytophthora infestans</i> (Mont.) de bary) у південному Степу України	37

ЗЕМЛЕРОБСТВО, ГРУНТОЗНАВСТВО ТА АГРОХІМІЯ

Харченко О.В., Прасол В.І., Мищенко Ю.Г., Масик І.М. До питання про вартість соломи зернових колосів при її відчуженні	41
Лопушняк В.І., Слобода П.М. Гумусовий стан сірого лісового ґрунту за різних систем удобрення топіамбура.....	44
Музика Л.П., Несін І.В. Ефективність вирощування буряка столового при використанні регуляторів росту і комплексних водорозчинних добрив	46
Мартиненко В.М., Сенченко Н.К., Собко М.Г. Вплив системи удобрення та способів основного обробітку ґрунту на агрохімічні властивості чорнозему типового	51
Панфілова А.В. Продуктивність ячменю ярого залежно від способів основного обробітку ґрунту та мінеральних добрив	56
Захарченко Е.А., Мартиненко В.М., Виходець Н.І. Динаміка змін агрохімічних показників Білопільського району Сумської області.....	59
Цицюра Я.Г. Сучасні проблеми систем землеробства Вінниччини	65
Яковишина Т.Ф. Система біотестування токсичності ґрунту, забрудненого важкими металами	70
Білявський Ю.А., Мислива Т.М. Фітотоксичність Cu, Pb, Cd і Zn для овочевих культур - представників родини <i>Brassicaceae</i>	73

ЛІСОВЕ ТА САДОВО-ПАРКОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Токмань В.С. Деякі аспекти вирощування садивного матеріалу <i>Buxus sempervirens</i> L.	78
Жемчужин В.Ю., Ярошук Р.А. Особливості вегетативного розмноження самшиту вічнозеленого (<i>Buxus sempervirens</i> L.)	82
Ярошук Р.А. Особливості відтворення <i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco вегетативними способами	85
Мельник Т. І., Сурган О.В., Дробілко В. М. Використання петунії гібридної в контейнерному озелененні.....	92

РОСЛИННИЦТВО

Безвіконний П.В. Формування листової поверхні буряка столового залежно від строків сівби	96
Мулярчук О.І., Мищенко Ю.Г., Масик І.М., Давиденко Г.А. Біопаливо з цукрового сорго	99
Осокіна Н.М., Костецька К.В. Пряносмакова сировина як джерело ароматичних речовин для консервування	103
Радченко М.В., Ніколаєнко Ю.Р. Продуктивність гречки залежно від застосування біопрепаратів в умовах Лісостепу України	107
Радченко М.В., Дутченко З.Я., Васильченко А.С. Показники якості та кулінарна оцінка гречаної крупи в залежності від гідротермічної обробки зерна	109

DYNAMICS OF CHANGE OF AGROCHEMICAL INDICATORS OF BILOPILLYA DISTRICT OF SUMY REGION

I. Zakharchenko, V.M. Martynenko, N.I. Vikhodets

The article the dynamics of main agrochemical indicators of farmland soils of the Bilopillya district for 12 period was analyzed. The reduction of humus phosphorus movable, zinc, cobalt, increasing the cation exchange content was observed. Absence of organic fertilizers, improper ratio of nutrients in fertilizer systems which are used in farms, lead to soil degradation. Lack of organic fertilizers, the wrong ratio of nutrients in systems of fertilizers which are applied in farms lead to degradation of soils.

Keywords: soil, agrochemical indicators, acidulation of soils, reaction of the soil medium, humus content, Bilopillya district.

га надходження до редакції: 15.04.2014 р.
рецензент: О.В. Харченко

К 631/635 (477.44)

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СИСТЕМ ЗЕМЛЕРОБСТВА ВІННИЧЧИНИ

Г. Цицюра, к.с.-г.н., Вінницький національний аграрний університет

зв'язуються дані об'єктивної оцінки гумусового стану ґрунтового покриву Вінниччини та динаміки формування з огляду на рівень екологізації існуючих регіональних систем землеробства та структури землекористування. Намічено пропозиційні шляхи розвитку систем землеробства для екологічно-господарської їх стабілізації і оптимізації та забезпечення відтворення родючості ґрунтів.

Ключові слова: системи землеробства, гумус, родючість, розораність, рівень екологізації.

Становка проблеми. Встановлено, що у певних ґрунтово-кліматичних зонах між ґрунтом і атмосферою існує пряма залежність (r = 0,8-0,9). У зв'язку з цим науковці висновку, що визначення біоенергетичних показників є найбільш суттєвим для оцінки екоенергетичного стану ґрунтів та рівня їх родючості.

Згідно з думкою Шуvara І. [1], ефективна родючість ґрунту, яка створювалась у 70-80-ті роки, вже не така, а врожай останніх років - це результат використання винятково природної родючості. В ґрунтах спостерігається інтенсивна деградація як з позиції інтенсивного руйнування шару через ерозійні процеси, так і з вмісту гумусу. За останні десятиріччя в багатьох країнах світу вміст і запаси гумусу в ґрунтах зменшилися на 15 - 25 %, а в деяких випадках - на 50 % порівняно з вмістом гумусу в ґрунті за 20 років його сільськогосподарського використання - становило у середньому від 0,6 (дерново-чорноземні ґрунти) до 3,6 % (чорноземні типи), 8 - 36 % початкового вмісту [2].

В Україні дегуміфікацією охоплено 39 млн. га сільськогосподарських угідь. За сторічний період темп виробництва вміст гумусу знизився від сучасного середнього рівня - 3,1 %. За даними наших дослідників [3] середньорічне зниження вмісту гумусу становлять щонайменше 0,005 %. Враховуючи природні темпи накопичення - це досить тривожна динаміка, оскільки втрата 0,1% гумусу в ґрунті означає зменшення урожайності зерна на 0,5 ц/га, внаслідок чого зменшується продуктивний потенціал ґрунтів стабільно

знижується [1]. Причин цього багато, але головні з них, на думку Ю. П. Манько [4], це дисбаланс співвідношення застосування мінеральних і органічних добрив, екологічно незбалансоване землекористування. Результатом цих явищ є агрофізична деградація ґрунту, зниження з часом його потенційної і ефективної родючості. Агроформування різних форм власності застосовують переважно мінеральні добрива, кількість яких значно вища оптимального співвідношення 15:1 (кг д. р. добрив: 1 т органічних). Органічних добрив при цьому вноситься за різними оцінками від 15 до 20 разів менше оптимального співвідношення 10-12/1 га ріллі. Саме тому, дослідження з оцінки екологізації систем землеробства з позиції співвідношення між нормами внесення органічних та мінеральних добрив, а також рівня землекористування між окремими видами с.-г. угідь є актуальним завданням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Обґрунтування значимості поставлених завдань та їх вирішення започатковано в працях Ю. П. Манько, В. В. Медведєва, А. Г. Тараріко, І. А. Шуvara, В. П. Гудзя, В. Ф. Петриченка, В. Ф. Сайка, І. Д. Примака. В працях цих авторів окреслено принципи екологічно-збалансованого землекористування з метою максимального збереження потенціалу родючості ґрунтів та їх максимально ефективного використання. З іншого боку, на нашу думку, кожна область України потребує оцінки рівня екологізації та збалансованості систем землеробства. Це дасть можливість намітити стратегічні завдання оптимізації агропромислового виробництва з огляду на екологічну їх складову.

Постановка завдання, виходячи з цих тверджень, ми вважаємо за доцільне провести оцінку рівня гумусового забезпечення території Вінниччини, рівня екологізації її систем землеробства та співвідношення між окремими видами с.-г. угідь у структурі загального землекористування.

Методика та умови досліджень. Для достовірного відображення та всебічної оцінки результатів досліджень було використано статистичні дані по Вінницькій області [5] та оприлюднені результати моніторингу Вінницького обласного державного проектно-технологічного центру охорони родючості ґрунтів і якості продукції "Облдержродючість".

Виклад основного матеріалу. Важливим показником, який характеризує рівень родючості ґрунтів, є гумус. За останній період моніторингового спостереження агрохімічного стану ґрунтів Вінниччини було обстежено понад 1,3 млн. га земель сільськогосподарського призначення. Статистична оцінка результатів різних турів агро-

хімічного обстеження засвідчила, що його середньозважений вміст у ґрунтах області становить 2,71 %. Найнижчий його рівень відмічається у ґрунтах Барського (1,96 %) і Тиврівського (1,89 %) районів, найвищий – у Липовецькому (3,85 %), Козятинському (3,78 %) і Хмільницькому (3,76 %) районах. Загалом, 36 % земель області за вмістом гумусу знаходиться на критичному рівні. Зокрема, до них відноситься переважна більшість ґрунтів Барського, Гайсинського, Жмеринського, Літинського, Муровано-Куриловецького, Немирівського, Тиврівського, Тростянецького, Тульчинського та Шаргородського районів.

За останніх 20 років, як вказує Н. І. Бурлака [6], намітилась тенденція до зниження вмісту гумусу, особливо чітко це простежується у Бершадському, Гайсинському, Крижопільському, Могилів-Подільському, Піщанському, Тростянецькому і Ямпільському, де переважають чорноземні ґрунти.

Таблиця 1

Вміст гумусу в ґрунтах Вінницької області станом на 01.01.2012 р.

Назва районів	Вміст гумусу, %						Середньозважений вміст, %
	< 1,0	1,1-2,0	2,1-3,0	3,1-4,0	4,1-5,0	> 5,0	
Барський	-	24,7	20,6	0,1	-	-	1,96
Бершадський	-	5,9	47,3	29,5	0,4	-	2,78
Вінницький	0,5	9,3	8,9	8,8	4,4	-	2,72
Гайсинський	0,7	23,4	29,5	7,8	0,1	-	2,24
Жмеринський	0,1	34,2	18,8	0,1	-	-	1,90
Іллінецький	-	11,1	9,9	15,7	5,1	-	2,81
Калинівський	0,2	4,1	7,7	24,7	15,3	1,1	3,52
Козятинський	-	0,4	6,1	29,0	22,2	1,9	3,78
Крижопільський	-	3,0	19,3	16,3	0,7	-	2,66
Липовецький	-	0,7	4,6	18,6	19,1	1,7	3,85
Літинський	0,2	21,1	13,9	3,3	0,2	0,2	2,02
Могилів-Подільський	-	4,5	34,2	13,2	0,3	-	2,58
Муровано-Куриловецький	0,1	24,8	24,1	1,0	-	-	2,00
Немирівський	-	20,4	18,2	2,2	2,4	-	2,18
Оратівський	-	0,5	10,5	26,6	3,0	-	3,28
Піщанський	-	1,1	10,7	12,7	1,2	-	2,88
Погребищенський	-	0,3	16,8	32,9	2,5	-	3,13
Теплицький	-	1,0	28,3	18,2	0,1	-	2,80
Тиврівський	0,1	21,0	12,0	-	-	-	1,89
Томашпільський	-	4,9	30,4	10,1	0,3	-	2,63
Тростянецький	-	4,5	33,4	6,6	-	-	2,40
Тульчинський	0,2	19,5	27,7	1,3	-	-	2,12
Хмільницький	-	4,1	7,0	32,1	26,1	2,1	3,76
Чернівецький	-	0,5	20,8	15,6	0,5	-	2,84
Чечельницький	-	0,9	12,3	11,9	2,5	-	3,00
Шаргородський	-	19,9	28,6	1,1	-	-	2,10
Ямпільський	-	0,6	8,5	32,3	1,1	-	3,20
Всього по області	2,1	267,1	510,1	371,7	107,5	7,0	2,71

Вирівнювання показників середньозваженого вмісту гумусу у ґрунтах (криві а, d, e) показало, що з кожним туром агрохімічного обстеження має місце помітне зниження його вмісту протягом усього досліджуваного періоду (рис. 1).

Таким чином, для Вінниччини, як і для всієї України, встановлений негативний баланс гумусу в ґрунтах, який є найбільш виражений для районів інтенсивного землеробства.

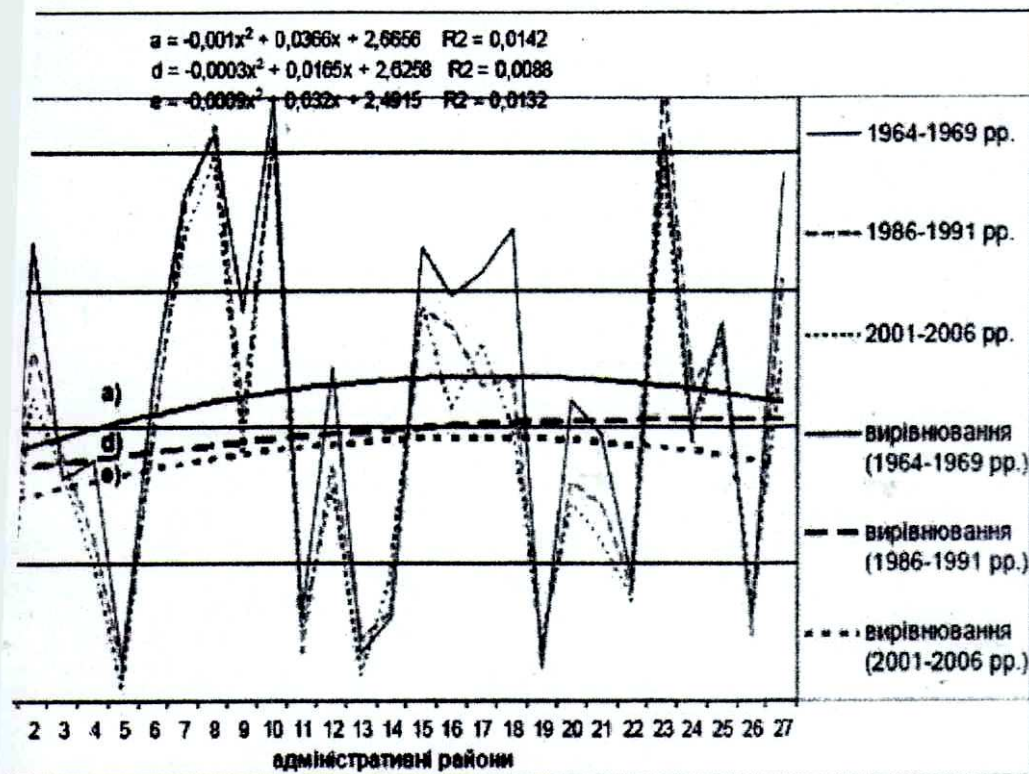

Рис.1. Динаміка вмісту гумусу (%) в орному шарі ґрунту зрізі адміністративних районів Вінницької області [6]. Адміністративні райони: 1-Барський, 3-Вінницький, 4-Гайсинський, 5-Жмеринський, 6-Іллінецький, 7-Калинівський, 8-Козятинський, 9-Зіньківський, 10-Липовецький, 11-Літинський, 12-Могілів-Подільський, 13-Муровано-Куриловецький, 14-Пирівський, 15-Оратівський, 16-Піщанський, 17-Погребищенський, 18-Теплицький, 19-Тиврівський, 20-Троїцький, 21-Троїцький, 22-Тулчинський, 23-Хмельницький, 24-Чернівецький, 25-Чечельницький, 26-Шаргородський, 27-Ямпільський.

ний баланс гумусу, на думку Ю. П. Малумовлений, у першу чергу, нераціональною удобрення, відсутністю екологічного землекористування та недовідомим сівозмін. Ним було встановлено, що неспіввідношення між кількістю органі-

чних і мінеральних добрив, внесення яких не призводить до негативних змін ґрунтів, становить не більше 15 кг діючої речовини мінеральних туків на одну тону органічних добрив. Ця величина отримала назву індексу екологізації землеробства (табл. 2).

Таблиця 2

Екологічна класифікація систем землеробства за нормами внесення органічних добрив та індексом екологізації [4]

Індексація системи	Індекс екологізації землеробства	Норми органічних добрив у природних зонах, т/га					
		Сухий степ	Посушливий степ	Степ	Лісостеп	Правобережне Полісся	Західне Полісся
Стан екологічного землеробства							
Дуже поганий	0 – 4	14	18	22	26	30	34
Поганий	5 – 14	8–13	10–17	11–21	13–25	16–29	18–33
Стан середньої екологізації землеробства							
Середній	15 – 25	5–7	6–9	7–10	8–12	9–15	10–17
Стан хімізації землеробства							
Високий	> 25	4	5	6	7	8	9

ультати калькуляції цього показника для Вінницької області засвідчили негативні результати (табл. 3). За останніх 5 років землеробство області розвивається по екстенсивному з значним переважанням мінерального добрива. З агрохімічної точки зору це зумовлює процеси дегуміфікації, викликані

змінюючи хімічних перетворень у ґрунтового комплексі за рахунок катіонної групи елементів живлення.

Встановлено, що навіть за повного забезпечення рослин мінеральним азотом урожай значною мірою (на 40 – 50 %) формується за рахунок власне ґрунтового азоту, що походить здебіль-

шого з гумусових речовин ґрунту. Тому, якщо виключити повторне повернення в ґрунт цієї частини азоту у формі органічної речовини, то навіть

за інтенсивного застосування мінеральних добрив баланс азоту й гумусу ґрунту буде немінуче від'ємним [7].

Таблиця 3

Показники індексу екологізації систем землеробства Вінниччини (1996 – 2012 рр.)

Показники	1996	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Мінеральні добрива							
Внесено добрив тис т д. р.	45,3	25,2	37,8	76,1	91,4	114,6	123,3
на 1 га посівної площі кг д. р.	32	19	39	67	80	97	104
Органічні добрива							
Внесено добрив, тис т	4240	1654	772	605	585	513	637
на 1 га посівної площі, тонн	3,0	1,3	0,8	0,5	0,5	0,4	0,5
Індекс екологізації 1 га посівної площі	10,7	14,6	48,8	134,0	160,0	242,5	208,0
Рівень екологізації землеробства	спадний	наростальний	екстенсивний				

Динамічна рівновага (гуміфікація – мінералізація) зрушується у бік підсилення мінералізації у випадку зниження надходження вмісту свіжої органічної речовини та зростання за цих умов надходження штучно синтезованих катіонних груп макро- і мікроелементів. Як наслідок, гетеротрофна мікрофлора в процесі життєдіяльності починає використовувати гумус як джерело енергії, що спричиняє інтенсивну дегуміфікацію ґрунтів. Саме ці взаємно зумовлюючі процеси і протікають в ґрунтовому покриві Вінниччини. Загальновідомо, що на процес реалізації ґрунтового потенціалу регіону значний вплив здійснює співвідношення між окремими групами с.-г. угідь у загальній структурі землекористування. Інтенсивність використання території визначається ступенем її розораності, а екологічний стан – за співвідношенням ріллі до екологічностабілізуючих угідь, оцінка екологічної стабільності до антропогенного

впливу та ступінь антропогенного навантаження за визначеними коефіцієнтами екологічної стійкості різних угідь та антропогенного навантаження [9]. З порівняння рекомендованого (оптимального) для вододілів співвідношення ріллі, лісових, природних кормових та водних угідь (30:30:19:20) випливає очевидність катастрофічного з екологічної точки зору структурно-функціонального стану сучасних агроландшафтів [10], в тому числі і визначеними нами для умов Вінницької області. Ідеальною є ситуація, коли на 1 га ріллі припадає 1.6 га природних кормових угідь та 3.5 га лісу [10]. Проте, нині в Україні 1 га орних земель знаходиться під захистом лише 0.23 га сіножатей і пасовищ, 0.30 га лісу та лісових насаджень і 0.11 га площ під водою. На Вінниччині ця ситуація ще більш критична і означена як сильно погіршена (табл. 4).

Таблиця 4

Стан захищеності ріллі за співвідношенням с.-г. угідь (станом на 2013 р.)

Угіддя	Співвідношення угідь			
	теоретичне [11]		фактичне	
	ідеальне	оптимальне	Україна	Вінниччина
Рілля	1,00	1,00	1,00	1,00
Природні кормові угіддя	1,60	0,60	0,23	0,14
Ліси	3,50	1,00	0,30	0,22
Вода і болота	–	0,70	0,11	0,04

Наведені дані свідчать про вкрай розбалансоване в екологічному плані співвідношення між основними типами угідь, що підтверджуються також результатами досліджень Інституту землевпорядкування НААН України, зокрема, академіком Л. Я. Новаківським, який вважає, що в даний час розораність територій, наприклад, у зоні змішаних лісів, у 1,5–2 рази вища, а питома вага природних кормових угідь у 2 рази нижча за норматив. Рівень лісистості по країні становить 87 % норми, знижуючись у степових районах до 17 % [9]. Усе це сприяє інтенсивному розвитку ерозійних процесів, їх негативному впливу на екологічний стан ґрунтів, особливо чорноземів, які разом із лучно-чорноземними ґрунтами займають 67,7 % сільськогосподарських земель України та близько 50 % у Вінницькій області.

Визначення величини розораності земель Вінницької області показало, що розораність території

становить 65,2 %, що на 10 % більше цього показника по Україні, а розораність сільськогосподарських угідь – відповідно 85,6 та 6,1 %. Зруйнованість сільськогосподарських угідь області в результаті водної ерозії становить 34,2 % їх площі тоді, як по Україні зруйнованість земель становить 25,2 % угідь, в тому числі, в результаті водної ерозії 16,9, що складає 4,0% зруйнованих земель України та 6,8 % в результаті водної ерозії.

Висновки. Таким чином, для умов Вінницької області встановлено загрозливі тенденції щодо балансу гумусу в ґрунтах, зумовлені прямо чи опосередковано екстенсивним розвитком систем землеробства та порушенням оптимального співвідношення між видами угідь у системі землекористування.

Для забезпечення бездефіцитного балансу гумусу в ґрунтах Вінниччини, створення нормальних передумов для реалізації потенціалу при-

Вісник Сумського національного аграрного університету

родної і ефективної родючості ґрунтів на рівні області, нагальним завданням є зміна системи удобрення з переорієнтацією на збільшення частки органічних добрив та радикальної зміни структури землекористування.

Зрозуміло, що поголів'я тварин на Вінниччині сьогодні не дозволяє забезпечити рівень удобрення 1 га ріллі – 10 – 12 т/га, а тому актуальним є повернення до систем сидерального землеробства, максимального використання побічної продукції с.-г. культур та зміни структури посівних

площ за рахунок збільшення частки багаторічних бобових та злакових трав та зменшенні частки просапних культур.

Сьогодні ці завдання потребують від обласного керівництва агропромисловим сектором зваженої і продуманої державної політики, оскільки ріст продуктивності аграрного виробництва у майбутньому, на наше тверде переконання, неможливий без вирішення окреслених нами проблем.

Список використаної літератури:

1. Шувар І. А. Про родючість ґрунту треба дбати постійно // Агробізнес сьогодні. – № 20 (219) – 2011. – С. 7 – 9.
2. Шувар І. Екологічне землеробство / Шувар І., Бегей С. — Львів, 2008. — 400 с.
3. Дмитренко В. П. Плодородие почвы и плодотворность климата – научные основания оценки и использования земли в сельском хозяйстве Украины // Проблемы использования земли в условиях реформирования сельскохозяйственного производства и проведения земельной реформы : тезисы докладов Междунар. научно-практич. конфер., 8-9 июня 1995 г. – Киев – Чабаны, 1995. – С. 112-113.
4. Модель системи екологічного землеробства в Лісостепу України : методичні рекомендації для впровадження у виробництво // За ред. Ю. П. Манько. - К. : Аграрна освіта, 2008. - 36 с.
5. Статистичний щорічник Вінниччини 2012 // За редакцією Ігнатова С. С. – Вінниця, 2013. – 624 с.
6. Бурлака Н. І. Напрями державного регулювання малопродуктивних та деградованих земельних ресурсів в умовах проведення земельної реформи // Збірник наукових праць ВНАУ. – Серія: Економічні науки. – № 1 (56). – Т. 2. – 2012. – С. 122 – 128.
7. Екологічні проблеми землеробства: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Іван Примак [та ін.]; за ред. І. Д. Примака. – К. : Центр учбової літератури, 2010. - 455 с.
8. Екологічні основи збалансованого природокористування: навчальний посібник / За ред. І. Шувар, В. Снітинський, В. Бальковський. – Львів-Чернівці : Книги - XXI, 2011. - 759 с.
9. Агроекологічний моніторинг та паспортизація сільськогосподарських земель : Методично-нормативне забезпечення / За ред. В. П. Патики, О. Г. Тараріка. - К., 2002. - 92 с.
10. Михайлов Н. Ф., Пыхтин И. Г. К вопросу об оценке экологической ситуации / Н. Ф. Михайлов, И. Г. Пыхтин // Сб. науч. трудов. «Агроэкологические принципы земледелия». – М. : Колос, 1993. – С. 67 – 77.

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ СИСТЕМ ЗЕМЛЕДЕЛИЯ ВИННИЧЧИНЫ

Я. Г. Цыцюра

Указываются данные объективной оценки гумусового состояния грунтового покрова Винниччины и динамика его формирования, учитывая уровень экологизации существующих региональных систем земледелия и фактической структуры землепользования. Намечены рекомендательные пути развития систем земледелия для экологически-хозяйственной их стабилизации и оптимизации, обеспечения воссоздания плодородия почвы.

Ключевые слова: системы земледелия, гумус, плодородие, распаханность, уровень экологизации.

URGENT PROBLEMS OF FARMING SYSTEMS IN VINNYTSIA REGION

Y.G. Tsytzyura

This article contains data of objective assessment of soil humus status of Vinnytsia region and the dynamics of its formation taking into account ecologization level of existing regional farming systems and actual structure of land-use management. We have outlined suggestion ways of farming systems development for their environmentally-economic stabilization and optimization and reproduction of soil fertility.

Key words: farming systems, humus, fertility, plowed area, level of ecologization.

Дата надходження до редакції: 09.04.2014 р.

Рецензент: Е.А. Захарченко

Логінов М.І., д.с.-г.н., професор, Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка
Лопушняк В.І., д.с.-г.н., доцент, в.о. професора, Львівський національний аграрний університет
Мартиненко В.М., директор Сумської філії ДУ «Держгрунтохорона»
Масик І.М., к.с.-г.н., доцент, Сумський національний аграрний університет
Мельник Т.І., к.б.н., доцент, Сумський національний аграрний університет
Мельник А.В., д.с.-г.н., в.о. професора, Сумський національний аграрний університет
Міщенко С.В., к.с.-г.н., с.н.с., Дослідна станція луб'яних культур ІСГПС НААН України
Міщенко Ю.Г., к.с.-г.н., доцент, Сумський національний аграрний університет
Мислива Т.М., к.с.-г.н., доцент, Житомирський національний агроєкологічний університет
Музика Л.П., к.с.-г.н., с.н.с., Інститут сільського господарства Північного Сходу НААН України
Мулярчук О.І., к.с.-г.н., доцент, Подільський державний аграрно-технічний університет
Назарчук А.А., Миколаївський національний аграрний університет
Неплій Л.В., к.б.н., н.с., Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннезнавства та сортовивчення
Несін І.В., Сумська філія державної установи «Держгрунтохорони»
Ніколаєнко Ю. Р., студентка, Сумський національний аграрний університет
Нікончук Н.В., к.с.-г.н., Миколаївський національний аграрний університет
Овсієнко І.А., аспірант, Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН України
Осецький С., к.б.н., Північно-Кавказький науково-дослідний інститут тваринництва
Осокіна Н.М., д.с.-г.н., професор, Уманський національний університет садівництва
Осьмачко О.М., аспірант, Сумський національний аграрний університет
Панфілова А.В., к.с.-г.н., асистент, Миколаївський національний аграрний університет
Парій Ф.М., д.б.н., Уманський національний університет садівництва
Підсаренко Н.В., к.с.-г.н., с.н.с., Сумський національний аграрний університет
Подгасцький А. А., д.с.-г.н., професор, Сумський національний аграрний університет
Поліщук І.І., аспірантка, Вінницький національний аграрний університет
Прасол В.І., к.с.-г.н., доцент, Сумський національний аграрний університет
Радченко М.В., к.с.-г.н., доцент, Сумський національний аграрний університет
Ровна О.В., аспірант, Інститут сільського господарства Карпатського регіону, НААН
Рожкова Т.О., к.б.н., доцент, Сумський національний аграрний університет
Сенченко Н.К., ст. викладач, Сумський національний аграрний університет
Сємагіна Р., к.б.н., пров.н.с., Кавказький державний природний біосферний заповідник ім. Шапошнікова
Сігарьова Д.Д., член-кореспондент НААНУ, д.б.н., професор, Інститут захисту рослин НААНУ
Сільчак Н.Я., аспірант, Інститут захисту рослин НААНУ
Слобода П.М., здобувач, Львівський національний аграрний університет
Собко М.Г., к.с.-г.н., доцент, Сумський інститут сільського господарства Північного Сходу НААНУ
Спасовський Ю., вчений секретар, Кавказький державний природний біосферний заповідник ім. Шапошнікова
Сурган О.В., ст. викладач, Сумський національний аграрний університет
Татарінова В.І., к.с.-г.н., доцент, Сумський національний аграрний університет
Терновий К.П., магістр, Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннезнавства та сортовивчення
Токмань В.С., к.с.-г.н., доцент, Сумський національний аграрний університет
Троценко В.І., д.с.-г.н., доцент, Сумський національний аграрний університет
Федорчук М.І., д.с.-г.н., професор, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
Філімонова А.Г., мол. наук. співр., Українська науково-дослідна станція карантину рослин ІЗР, НААН.
Філіпов Є.Г., аспірант, Херсонський державний аграрний університет
Фільов В.В., к.с.-г.н., директор, Сумська дослідна станція садівництва ІС НААН
Харченко О.В., д.с.-г.н., професор, Сумський національний аграрний університет
Хоміна В.Я., к.с.-г.н., доцент, Подільський державний аграрно-технічний університет
Циганський В.І., мол. наук. співр., Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН України
Цицюра Я.Г., к.с.-г.н., Вінницький національний аграрний університет
Шевага Г.М., наук. співр., Українська науково-дослідна станція карантину рослин Інституту захисту рослин
Шульга М.С., зав. лаб. біотехнології рослин, ФГБОУ ВПО Новосибірський ГАУ
Чеботар С.В., д.б.н., Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова; провід. наук. співробітник, Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннезнавства та сортовивчення НААНУ
Яковишина Т.Ф., к.с.-г.н., доцент, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
Ярошук Р.А., к.с.-г.н., Сумський національний аграрний університет